

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษา 4 แนวทางด้วยกัน คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว
4. แนวคิดพฤติกรรมกรรมการบริหาร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

Roger (1978, pp. 207-209, อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533, น. 122) ได้กล่าวถึง ทัศนคติ ว่าเป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดย ทัศนคติ นั้นมีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรม ในอนาคตได้ ทัศนคติ จึงเป็นเพียง ความพร้อม ที่จะตอบสนองหรือประเมิณต่อสิ่งเร้า และประเด็นต่าง ๆ เป็น การสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจาก การรับสาร อันจะมีผลต่อ พฤติกรรม ต่อไป

Zimbardo and Ebbesen (1970, อ้างถึงใน พรทิพย์ บุญนิพัทธ์, 2531, น. 49) กำหนดองค์ประกอบของ ทัศนคติ ไว้ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (The Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคล ที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปทั้งที่ชอบ และไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือคิดว่าสิ่งใดดี มักจะมี ทัศนคติ ที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากมีความรู้มาก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมี ทัศนคติ ที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตาม บุคลิกภาพ ของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจาก องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึกประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520, น. 64-65) กล่าวว่า ทศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติต่าง ๆ โดยแหล่งทัศนคติที่สำคัญ ได้แก่

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางบวกหรือลบจะเกิดทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน
2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others)
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบทำให้เกิด ทัศนคติขึ้นได้
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติ หลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น โรงเรียน หน่วยงาน

Daniel Katz (1960, pp. 163-191) ได้อธิบายถึงหน้าที่หรือกลไกของทัศนคติ ที่สำคัญไว้ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. เพื่อใช้สำหรับการปรับตัว (Adjustment) หมายความว่า บุคคลจะอาศัยทัศนคติเป็นเครื่องยึดถือ สำหรับการปรับ พฤติกรรม ของ ตนให้เป็นไปใน ทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนสูงสุด และให้มีผลเสียน้อยที่สุด ดังนี้ ทัศนคติ จึงสามารถเป็นกลไก ที่จะสะท้อนให้เห็น ถึงเป้าหมาย และแนวโน้มของพฤติกรรมเป็นไป ในทางที่ ต้องการ มากที่สุด

2. เพื่อป้องกันตัว (Ego-Defensive) โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับความจริง ในสิ่งซึ่งเป็นที่ยึดแย้งกับ ความนึกคิดของตน (Self-Image) ดังนั้น ทัศนคติ จึงสามารถสะท้อนออกมาเป็น กลไกที่ป้องกันตัว โดย การแสดงออก เป็นความรู้สึก ถูกเหยียดหยาม หรือตี ฉินนินทาคนอื่น และขณะเดียวกัน ก็จะยกตนเองให้สูงกว่าด้วยการมี ทัศนคติ ที่ถือว่าตนนั้นเหนือกว่าอื่น ทัศนคติ ในลักษณะนี้ จะมิใช่พัฒนาขึ้นมาจาก การมี ประสบการณ์กับสิ่งนั้น ๆ โดยตรง หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในตัวผู้นั้นเอง และสิ่งที่เป็น เป้าหมายของการแสดงออกเพียงเพื่อการ ระบายความรู้สึก เท่านั้น

3. เพื่อการแสดงความหมายของค่านิยม (Value Expressive) ทัศนคติถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมต่าง ๆ โดยทัศนคติจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมต่าง ๆ ในลักษณะที่จำเพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ดังนั้น ทัศนคติ จึงสามารถใช้สำหรับ อรรถาธิบาย และบรรยายความเกี่ยวกับค่านิยมได้

4. เพื่อเป็นตัวจัดระเบียบเป็นความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ จะเป็นมาตรฐานที่บุคคลสามารถใช้ประเมิน และทำความเข้าใจ กับ สภาพแวดล้อม ที่มีอยู่รอบตัว ด้วยกลไก

ดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้บุคคลสามารถรู้ และเข้าใจถึงระบบ และระเบียบของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้

ความรู้

Carter V. Good (1973, p. 325, อ้างถึงใน ปาณิสรา วัฒนรัตน์, 2550, น. 29) กล่าวว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (facts) และความจริง (truth) ที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมจากประสบการณ์ต่าง ๆ โดยการที่บุคคลยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างมีเหตุผลนั้น บุคคลจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นเพื่อประกอบการตัดสินใจ นั่นคือบุคคลต้องมีข้อเท็จจริง หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่สนับสนุน หรือไขข้อสงสัย ทำให้เกิดความเข้าใจและทัศนคติที่ดี ตลอดจนถึง ความเชื่อ และ ค่านิยมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ประภาพัณญ์ สุวรรณ (2520, น. 16, อ้างถึงใน ปาณิสรา วัฒนรัตน์, 2550, น. 30) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนสามารถจำได้โดยการเรียนรู้ มองเห็น หรือ ได้ยิน ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหา

Benjamin S. Bloom (1971, p. 271, อ้างถึงใน ปาณิสรา วัฒนรัตน์, 2550, น. 30) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงวิธี กระบวนการ หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความจำ โดยสามารถแยกความรู้ได้เป็น 6 ระดับ คือ

1. ระลึกได้ (Recall) หมายถึง การเรียนรู้โดยอาศัยความจำ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ สามารถดึงข้อมูลออกจากความจำ
2. รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) หมายถึง การที่บุคคลสามารถกระทำบางสิ่งบางอย่างมากกว่าการจำเนื้อหา โดยสามารถเขียนข้อความด้วยถ้อยคำของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมาย แปลความหมาย เปรียบเทียบ ตลอดจนถึงคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นในอนาคต
3. การนำไปใช้ (Application) สามารถนำความคิด รวมทั้งข้อเท็จจริงที่เป็นนามธรรมปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม
4. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำข้อมูล และแนวความคิดมาประกอบกันนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6. การประเมินผล (Evaluation) ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์รวบรวม และวัดข้อมูลตามมาตรฐานเพื่อให้เข้าถึงระดับของประสิทธิผล

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อเป็นเครื่องมือให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระราชทาน ในวโรกาสต่าง ๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เกษม วัฒนชัย (2551) ให้คำจำกัดความเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง

โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยเป้าประสงค์ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

- เป็นแนวทางการปฏิบัติตน
- ประชาชนทุกระดับ
- “ทางสายกลาง”
- ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

โมเดลที่จะเกิดขึ้น คือ บุคคลพอเพียง-ครอบครัวพอเพียง-หมู่บ้านพอเพียง-ตำบลพอเพียง-อำเภอพอเพียง-จังหวัดพอเพียง-ประเทศพอเพียง โดยต้องเริ่มจากคนในประเทศก่อน เมื่อคนรู้จักแก่นแท้ของความพอเพียงคนในประเทศจะมีภูมิคุ้มกัน หรือวัคซีนป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น วัคซีนป้องกันวัตถุนิยม บริโภคนิยม และเมื่อคนเข้มแข็ง จะเป็นจุดเริ่มต้นให้สังคมเข้มแข็ง และขยายสู่รากฐานที่แข็งแรงของประเทศ

ประเวศ วะสี (2542, อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, อรรถ สมร่าง, และ พิชิต พิทักษ์ เทพสมบัติ, 2551, น. 4-6) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่มีรูปแบบทางสายกลาง หรือ เศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปทีปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม คนส่วนใหญ่มักเข้าใจผิดคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงแปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อผู้อื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค เพราะชอบนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในความหมายว่าเป็นการแสวงหาเงินแต่เพียงอย่างเดียว โดยแท้จริงแล้วหลักการเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความพึงพอใจอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัวไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหาร สิ่งแวดล้อม และเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนเข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รูดวบเดียวจน เดี่ยวรวกะทันหัน ถ้าเป็นเช่นนั้น มนุษย์อาจตกอยู่ในภาวะที่ทนไม่ไหว สุขภาพจิตเสีย แต่เศรษฐกิจที่พอเพียงจะทำให้สุขภาพจิตดี เนื่องจากมีความมั่นคง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550, อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, อรรถ สมร่าง, และ พิเชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2551, น. 25) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจสำหรับคนยากจน พระองค์ท่านให้ร่ำรวยแต่ร่ำรวยแล้วต้องรักษาให้คงอยู่ และต้องยั่งยืน และต้องกระจายอย่างทั่วถึง พระองค์ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง อรรถาธิบายว่าคำหัวใจ คือ คำว่า “พอ” กล่าวอีกนัยหนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียงก็คือ คำว่าพอ นั่นคือบุคคลจะมีชีวิตตั้งอยู่บนมาตรฐานความพอได้อย่างไร โดยทรงมีพระราชดำรัสว่า “...คำว่าพอก็เพียงพอเพียงนี้ก็พอดังนั้นเองคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย” โดยหลักการพึ่งพาตนเองมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง และมีอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการทรัพยากรอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มคุณค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของการความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของประเทศ และการพัฒนาจากภูมิปัญญาของเราด้วย
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้ต้องปรับทิศทางใหม่ คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลังจากนั้นจึงคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลียงจากการก่อหนี้ โดยไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า และพยายามลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ

สมพร เทพสิทธา (2550, อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, อรรถ สมร่าง, และ พิเชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2551, น. 27) ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน ก้าวไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้ความสำคัญ ขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้ และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข
2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และ พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงโดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา
3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาเปรียบกันการมุ่งร้ายทำลายกัน
4. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากเอกสารของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย คุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีตามความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยตัดสินใจ และดำเนินการกิจการต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม พร้อมทั้งคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

เพื่อให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงได้กำหนดตัวชี้วัดจากแนวคิดพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และตัวชี้วัด

ความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจัดทำโดยสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งบทสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลในสายอาชีพต่าง ๆ มาเป็นกรอบในการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติได้เสนอว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรครอบคลุมแนวคิดพื้นฐานสำคัญ 5 ประการคือ

1. ความพอเพียง คือ การบริโภคและการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ และเหตุผล ไม่ขัดสนและไม่ฟุ่มเฟือย ไม่นิยมกิจกรรมหรือการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูง

2. ความสมดุล คือ การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีความสมดุลระหว่างโลกาภิวัตน์และอภีวัฒน์ท้องถิ่น มีความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจกับการเงิน คนกับสังคม มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางการผลิตที่สมดุล มีความผลิตหลากหลาย และกลมกลืน มีความยั่งยืน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ยั่งยืน คือ ความพอเพียงอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีภูมิคุ้มกันที่ดี ระบบเศรษฐกิจและสังคมมีความยืดหยุ่นที่สามารถก้าวทันและพร้อมรับต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนปรับตัวให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก มีการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถป้องกัน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (วิกฤต) ได้

4. ภูมิคุ้มกันก้าวทันโลก หมายถึงมีความระมัดระวังในการนำความรู้และวิชาการมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความรอบรู้และเท่าทันความเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมภายนอก และสามารถป้องกันหรือลดผลกระทบอันเกิดจากความผันผวนของโลกภายนอก

5. คุณภาพคน การที่จะพัฒนาเศรษฐกิจในทางสายกลางได้ คนต้องมีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ต้องมีพื้นฐานจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีไมตรี เอื้ออาทรต่อคนรอบข้าง และผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ยึดหลักการดำเนินชีวิตอย่างมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาอย่างรอบคอบ ทำให้มีวินัยมีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต มีสุขภาพดี มีศักยภาพ ทักษะ และความรอบรู้ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ และหารายได้อย่างมั่นคง และพัฒนาสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง นฤมล นิราทร, อรศรี งามวิทย์พงศ์, และ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ (2550, น. 34-36)

นอกจากนี้ ศสช. ยังได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติบางประการในระดับบุคคล/ครอบครัว/ชุมชน และระดับภาคเอกชน โดยผู้ศึกษาจะเน้นกรณีบุคคล ครอบครัว ชุมชน เป็นสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 2.1
แนวทางปฏิบัติและตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงของคนเมือง

แนวคิดพื้นฐาน	บุคคล/ครอบครัว/ชุมชน	ตัวชี้วัด
ทางสายกลาง	ดำรงตนอยู่ด้วยความไม่ประมาท ประมาท เน้นการพึ่งตนเองก่อน เป็นหลัก	ใช้จ่ายและดำเนินชีวิตตาม รายได้ ฐานะ และศักยภาพของ ตน
ความสมดุล	- ความสมดุลระหว่างรายได้ รายจ่าย ส่งเสริมให้มีการออม - ความสมดุลระหว่างการทุ่มเท ให้กิจการงาน เมื่อเทียบกับการ อยู่ดีกินดี ความสงบสุขและความ อบอุ่น ของครอบครัว - ความสมดุลระหว่างวัตถุ สิ่ง อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ใน ชีวิต กับความสงบสุขและความ พึงพอใจของสมาชิกในครอบครัว	- ค่าใช้จ่ายต่อรายได้ต่อเดือน - ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - การวางแผนการใช้จ่าย - การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย - วางแผนการออม - เงินกู้ยืมในระบบ - ความพึงพอใจในงาน - เวลาว่าง งานอดิเรก - วันหยุดพักผ่อน - การให้เกียรติในครอบครัว
ความพอเพียง	- ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เบียดเบียน ผู้อื่น - รู้จักประมาณ รู้จักพอ - ไม่สนับสนุนหรือยั่วยุติดกระแ สวัตถุนิยม บริโภคนิยม	- ภาระหนี้สินจากหนี้ที่เกินตัวที่ มีมูลค่าเกินกว่าร้อยละ 50 ของ เงินเดือน - การใช้บัตรเครดิตกับหนี้สินที่ เกินตัว - การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ตามกระแสนิยม - การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ตามโฆษณา

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

แนวคิดพื้นฐาน	บุคคล/ครอบครัว/ชุมชน	ตัวชี้วัด
ภูมิคุ้มกันและก้าวทันโลก	- ประหยัด สร้างนิสัยการออม เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต - เตรียมพร้อมรับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น พัฒนาความรู้ และทักษะในการเลี้ยงชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันเมื่อสิ่งแวดล้อมภายนอกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว - เสริมสร้างความเข้มแข็งของจิตใจส่งเสริมการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยืดหยุ่น	- การประกันชีวิต - ออมเงิน - ค่ารักษาพยาบาล - เงินออมร้อยละ 25 ของรายได้ - การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ - การอบรมเพิ่มเติมทั้งในงานและนอกรงาน - การรักษาสุขภาพแวดล้อมด้วยการประหยัดพลังงาน - การดูแลสุขภาพ - อาหาร - ออกกำลังกาย - ตรวจสุขภาพ - การควบคุมอารมณ์
การเสริมสร้างจิตใจคน	- รักษาศีลธรรมตามหลักศาสนา - รับผิดชอบ มีความเพียร - มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริตต่อครอบครัว ชุมชน - พึงพอใจที่จะพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง	- เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจ - ลด ละ เลิกอบายมุข - การเป็นสมาชิกกลุ่มชมรม - การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน - โอกาสการศึกษาต่อ - สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงาน

ที่มา : ดัดแปลงจาก”เศรษฐกิจนอกภาคทางการในเขตเมือง เพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง,” โดย นฤมล นิราทร, อรศรี งามวิทยาพงศ์, และ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์, 2550, น. 34-35.

ในที่นี้ได้จัดแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 2 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสังคม-วัฒนธรรม ตามคุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยอ้างอิงจากตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งทั้ง 2 ด้านมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม 24 ตัวชี้วัดแบ่งเป็นตัวชี้วัดมิติด้านเศรษฐกิจ 13 ตัวชี้วัด และมิติด้านสังคม-วัฒนธรรม 16 ตัวชี้วัด ดังนี้

ตารางที่ 2.2

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของคนเมือง

คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง	ตัวชี้วัดมิติด้านเศรษฐกิจ	ตัวชี้วัดมิติด้านสังคม-วัฒนธรรม
ความพอประมาณ	1. ภาระหนี้สินจากหนี้ที่เกินตัวที่มีมูลค่าเกินกว่าร้อยละ 50 ของเงินเดือน 2. การใช้บัตรเครดิตกับหนี้ที่เกินตัว 3. ค่าใช้จ่ายต่อรายได้ต่อเดือน 4. ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	1. ความพึงพอใจในงาน 2. เวลาว่าง งานอดิเรก 3. วันหยุดพักผ่อน
ความมีเหตุผล	5. การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม 6. การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยตามโฆษณา	4. ลด ละ เลิกอบายมุข 5. การควบคุมอารมณ์ 6. การให้เกียรติในครอบครัว
การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	8. การวางแผนการใช้จ่าย 9. การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย 10. วางแผนการออม 11. เงินออมร้อยละ 25 ของรายได้ 12. การประกันชีวิต	7. การดูแลสุขภาพ - อาหาร - ออกกำลังกาย - ตรวจสุขภาพ 9. เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจ 10. การเป็นสมาชิกกลุ่มชมรม

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง	ตัวชี้วัดมิติด้านเศรษฐกิจ	ตัวชี้วัดมิติด้านสังคม-วัฒนธรรม
	- ออมเงิน - ค่ารักษาพยาบาล 13. การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์	11. การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน 12. สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงาน 13. รักษาสภาพแวดล้อมด้วยการประหยัดพลังงาน 14. รักษาสภาพแวดล้อมโดยการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก 15. การอบรมเพิ่มเติมทั้งในงานและนอกงาน 16. โอกาสการศึกษาต่อ

ที่มา: ดัดแปลงจาก"ตัวชี้วัดความมั่นคงมนุษย์ประเทศไทย ปี 2549," โดยสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550), น. 1-15.

จุดแข็ง จุดอ่อนของเศรษฐกิจพอเพียง

เสรี วงษ์มณฑา (2550, น. 145) ได้วิเคราะห์จุดอ่อน และจุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

จุดแข็งของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1. เลิกเน้นวัตถุนิยม หันมาเน้นสุขนิยมและความเป็นคนมากขึ้น
2. ชีวิต ธุรกิจ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีวินัย และทิศทาง
3. ไม่ใช่เงินตัว ไม่มีหนี้สิน

จุดอ่อนของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1. ขาดความกระตือรือร้น
2. ไม่ส่งเสริมการลงทุน

โอกาสของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1. มีโอกาส เพราะเป็นกระแสหลักของสังคม
2. ลงทุนแบบค่อยเป็นค่อยไป

อุปสรรคของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1. คนทั่วไปยังไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง
2. คนอาจไม่เชื่อมั่นว่าทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตได้จริง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว

Richard S. Lazarus (1976, อ้างถึงใน อักษร ดำรงสุกิจ, 2547, น. 16) กล่าวว่า การปรับตัวของมนุษย์เป็นไปตามแรงผลักดัน หรือความต้องการ 2 อย่าง คือ

1. แรงผลักดันจากภายนอก (External Demands) เป็นการปรับตัวเพื่อการแสวงหาความสมดุลระหว่างความต้องการรับสิ่งเร้า คือ การที่มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นมนุษย์จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคม

2. แรงผลักดันจากภายใน (Internal Demands) เป็นการปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย ให้สามารถดำรงชีพได้อย่างสุขสบาย รวมทั้งความต้องการทางด้านจิตใจ คือ ความต้องการทางอารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ เช่น ความต้องการเป็นที่ยอมรับ และความต้องการความสำเร็จ เมื่อไม่ได้สิ่งที่ต้องการจะเกิดความขัดข้องใจ หรือบางครั้งก็เกิดความขัดแย้ง ดังนั้น บุคคลจึงต้องมีการปรับตัวตามแบบแผนที่แตกต่างกันออกไป

โดย Lazarus (1976, อ้างถึงใน อักษร ดำรงสุกิจ, 2547, น. 21) ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาความสามารถในการปรับตัวไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ความสุขสบายทางจิต (Psychological Comfort) การที่บุคคลสามารถปรับตัวได้อย่างดีย่อมส่งผลให้เกิดความสุขสบายทางจิต ส่วนผู้ล้มเหลวในการปรับตัว จะเกิดความตึงเครียดทางจิต กลายเป็นคนมีความวิตกกังวลสูง ย้ำคิดย้ำทำ มีอาการทางจิต ประสาในที่สุด

2. อาการทางกาย (Physical Symptoms) ผู้ที่ประสบปัญหาในการปรับตัว มักจะมีสภาวะทางจิตใจที่ไม่ปกติ ซึ่งก่อให้เกิดเสียดสสุขภาพทางกายเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันทางการแพทย์ค้นพบว่า โรคภัยไข้เจ็บส่วนใหญ่ เช่น แผลในกระเพาะอาหาร หรือท้องร่วง ต่างก็มีสาเหตุมาจากความเครียดทางจิต

3. ประสิทธิภาพในการทำงาน (Work Efficiency) ผู้ที่ประสบปัญหาการปรับตัวในการทำงานจะเกิดความตึงเครียดระหว่างการทำงาน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง

4. การยอมรับของสังคม (Social Acceptance) บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีย่อมสามารถทำในสิ่งที่บุคคลอื่นในสังคมต้องการได้ดี ส่วนผู้ที่ประสบปัญหาในการปรับตัวจะมีพฤติกรรมอันไม่เป็นที่ยอมรับ หรือมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมในที่สุด

แนวคิดพฤติกรรมการบริโภค

นักเศรษฐศาสตร์ได้อธิบายพฤติกรรมการบริโภคไว้ได้ 2 รูปแบบสำคัญ คือ

1. ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Theory) อรรถประโยชน์ หมายถึง ความสามารถของสินค้าหรือบริการใด ๆ ในการบำบัดความต้องการหรือความพอใจของมนุษย์ แต่ความพอใจดังกล่าวที่บุคคลได้รับจะลดน้อยถอยลงไปเรื่อย ๆ เมื่อได้รับสินค้าหรือบริการนั้นเพิ่มขึ้นทีละหน่วย ตามกฎว่าด้วยการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

2. ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve Theory) เป็นการอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยอาศัยเส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve) เป็นการแสดงให้เห็นจำนวนต่าง ๆ ของสินค้าและบริการ 2 ชนิดที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจเท่ากัน อย่างไรก็ตามผู้บริโภคจะได้รับความพอใจสูงสุดได้เพียงขอบเขตจำกัดเท่านั้น ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคมีรายได้หรืองบประมาณจำกัด ผู้บริโภคจะต้องไม่ใช้เงินเกินกว่างบประมาณที่มีอยู่

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การปาฐกถาพิเศษและ การสัมมนาเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง : การสร้างขีดความสามารถของการแข่งขันของ SMEs ไทยยุคใหม่” เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2549 โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2549) กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียง และ การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ SME ไทยยุคใหม่ ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ขัดแย้งกับการดำเนินการภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรี และไม่ขัดขวางต่อการเจริญเติบโตของจีดีพี แต่กลับเกื้อหนุนให้ระบบเศรษฐกิจเสรีเข้มแข็งขึ้น เสริมให้การพัฒนาประเทศมีความยั่งยืน และยังเป็นสร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพภายในให้เข้มแข็งโดยทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้แต่ต้องปรับให้เข้ากับสภาพและภารกิจของตนเอง เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่สูตรสำเร็จแต่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การเข้าใจตนเองเช่นเดียวกับธุรกิจ SME ในการปรับใช้ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงอย่างได้ผลนั้น ผู้ใช้ต้องเข้าใจตนเอง คือ ต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่ทำรวมทั้งมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนบริหารและไม่ลอกเลียนแบบคนอื่นแต่ต้องปรับให้เหมาะกับตน

การประชุมวิชาการระดับชาตินักเศรษฐศาสตร์ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2549 ช่วงการปาฐกถาพิเศษเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ปรียานุช พิบูลสรวุธ หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้กล่าวถึงที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นจากการที่พระบาทพระเจ้าอยู่หัวทรงสังเกตและวิเคราะห์จากสถานการณ์จริงเมื่อครั้งเสด็จเยี่ยมราษฎรไปทั่วประเทศ พระองค์ได้ทรงทำให้เห็นเป็นตัวอย่างผ่านทางโครงการพระราชดำริกว่า 3,000 โครงการ ทั้งโครงการด้านการเกษตร ส่งเสริมอาชีพ สวัสดิการสังคม และคมนาคม แต่การปฏิบัติยังอยู่ในวงจำกัด จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 พระองค์ได้ตรัสย้ำอีกครั้งว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศได้นอกจากนี้ปรียานุชได้สรุปในตอนท้ายว่า การสร้างสมดุลไม่จำกัดเฉพาะเรื่องรายได้เท่านั้น แต่รวมถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่คนจนคิดว่าตนเองไม่เท่าเทียมทั้งในเรื่องรายได้และความรู้ ซึ่งในระบบเศรษฐกิจพอเพียงจะสร้างให้คนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองว่าสามารถพัฒนาหากมีความเพียร และความอดทน จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ มีจิตใจที่เข้มแข็ง ใฝ่ใจภูมิสังคม และเลือกใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม

การประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 27-29 ตุลาคม 2549 ในช่วงเสวนาว่าด้วยเรื่องประเด็น “คนไทยจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร” พ่อแก้ว สังข์ชูหนึ่งในวิทยากรเล่าว่า เคยประสบปัญหาเรื่องการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพเนื่องจากภาระหนี้สิน จึงเริ่มนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้โดยหันมาลดรายจ่ายด้วยการพึ่งตนเอง และพึ่งพาตลาดให้น้อยลง ในทัศนะของพ่อแก้ว เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 หลักการใหญ่ คือ “รู้ เข้าใจ และลงมือปฏิบัติ” แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมและจริยธรรม และต้องมีกัลยาณมิตรกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ขณะที่ คณิน เหล่าวิรุฬห์ นักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กล่าวว่าตั้งแต่ได้เข้าร่วม”โครงการอนุทินชีวินวิวัฒน์”ที่ริเริ่มโดย อาจารย์ บุญทวี ชาวปากน้ำ ก็เริ่มใช้เงินและเวลาอย่างมีคุณค่ามากขึ้น เนื่องจากโครงการนี้ได้ให้นักเรียนทำบันทึกค่าใช้จ่ายและการใช้เวลา หลังจากนำกลับมาทบทวนพบว่า มีการใช้เงินและเวลาในสิ่งที่ไม่จำเป็นหลายอย่าง นับได้ว่าเป็นการการสอนให้รู้จักความพอประมาณ หรือเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

สุทธิชัย เขียมเจริญยิ่ง ผู้บริหารบริษัท วันเดอร์เวิร์ล ซึ่งเป็นผู้ร่วมสัมมนาอีกท่านหนึ่งกล่าวว่าตนได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ที่บริษัทโดยเน้นบริษัทที่”เล็กแต่สวยงาม” กล่าวคือ

รับงานตามกำลังที่บริษัทจะทำได้ และสร้างแบรนด์ เป็นของตนเองโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากตลาด ขณะที่ในส่วนของการดูแลพนักงานนั้น บริษัทได้จัดตั้ง “โครงการพัฒนาชีวิต” มีการจัดทำบัญชีชีวิต หางานพิเศษเพื่อเพิ่มรายได้ จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีไฟแนนท์ ซึ่งเป็นการชำระหนี้ให้ก่อนแล้วหักจากเงินเดือนโดยไม่คิดดอกเบี้ย ทำให้พนักงานสามารถปลดหนี้ได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว

กฤติภา กิติวงษ์ประทีป (2550) ศึกษาถึงการรับรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตในการทำงานและระดับความสุขของพนักงานประจำสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 2 แห่ง คือ ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 3 ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม และเขต 1 ภาคกลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลจากการวิจัยพบว่า พนักงานมีการรับรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตในการทำงานระดับปานกลาง และความสุขในการทำงานในระดับปานกลาง โดยพนักงานที่มีการรับรู้เศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพนักงานที่มีการรับรู้เศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานอย่างมีนัยยะสำคัญที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ เงินเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่ต่างกันโดยพนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศแตกต่างกัน มีความสุขในการทำงานแตกต่างกัน ขณะที่พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ เงินเดือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่ต่างกันโดยพนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ เงินเดือนแตกต่างกัน มีความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ชนันท์ภรณ์ สุสิริเกษม (2550) ศึกษาถึงการออมภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นด้านการออม 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด หมู่บ้านตำแย จังหวัดอุบลราชธานี และหมู่บ้านยางกลาง จังหวัดอ่างทอง พบว่า มีการดำเนินงานสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อเป็นการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยในครัวเรือน มีกิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น ทำอาชีพเสริม ผลิตสินค้า OTOP และปลูกฝังให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวินัยในการออม โดยออมทรัพย์ไว้กับกลุ่มกองทุนต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาเงินนอกระบบ และเป็นหลักประกันไว้ใช้ยามฉุกเฉิน นฤมล นิราทร, อรศรี งามวิทยาพงศ์, และ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ (2550) ได้ศึกษาถึงเศรษฐกิจนอกภาคทางการในเมืองเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสุ่มจากประกอบการกิจกรรมในเศรษฐกิจนอกภาคทางการในเขตดินแดงจำนวน 515 คน

พบว่า ผู้ประกอบอาชีพมากกว่าครึ่งเป็นสตรีมีอายุในช่วง 30-40 ปี โดยผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขนส่ง รับจ้างทั่วไป มีสัดส่วนของผู้มีอายุน้อยสูงกว่ากลุ่มอื่น ผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด มากกว่าครึ่งมีอายุการย้ายถิ่นไม่เกิน 10 ปี ผู้ประกอบอาชีพมากกว่าครึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระโดยผู้ประกอบอาชีพร้อยละ 40 ระบุว่า มีปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรายได้ เช่น การแข่งขันสูง ต้นทุนสูง เป็นต้น และกว่าร้อยละ 50 ของคนกลุ่มนี้ระบุว่าผู้ให้ความช่วยเหลือ คือ ญาติ เพื่อน คนรู้จัก มากกว่าได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบอาชีพเกือบร้อยละ 90 มีความพอใจในอาชีพของตน

ในด้านทรัพย์สินพบว่าผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่มีโทรทัศน์ วิทยุ และโทรศัพท์มือถือกว่าสามในสี่มีบ้านที่ปลอดหนี้ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายในบ้านพบว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับหจกมีจำนวนสูงสุด รองลงมา คือ โทรศัพท์มือถือ เหล้า บุหรี่ และเครื่องดื่มชูกำลัง ผู้ประกอบอาชีพเกือบครึ่งระบุว่าไม่มีเงินออมโดยสัดส่วนของผู้ระบุว่าไม่มีหนี้สินต่ำกว่าผู้ระบุว่าไม่มีเงินออมโดยสัดส่วนของผู้ระบุว่าไม่มีหนี้สินต่ำกว่าผู้ที่มีเงินออม

สำหรับทัศนคติต่อชีวิต และความเข้าใจต่อเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้ประกอบอาชีพกว่า สามในสี่เห็นว่าการมีเงิน มีรายได้มาก มีบ้านของตนเองทำให้ชีวิตมี “ความมั่นคง” รองลงมา ระบุว่า การมีสุขภาพที่แข็งแรง ส่วนในด้าน “ความสุข” พบว่าเกือบร้อยละ 90 ให้ความสำคัญกับการมีปัจจัยสี่ที่พอเพียง รองลงมา คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น รักใคร่ และไม่มีหนี้สิน สำหรับ “เป้าหมายในชีวิต” ผู้ประกอบกว่าร้อยละ 60 ระบุว่าต้องการ “ชีวิตที่มั่นคง พอกินพอใช้ ไม่มีหนี้สิน” สำหรับคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ผู้ประกอบอาชีพมากกว่าร้อยละ 90 เคยได้ยินคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง โดยมากกว่าครึ่งระบุว่าได้ยินจากโทรทัศน์ และมากกว่าครึ่งเช่นกัน ที่ระบุว่าเมื่อได้ยินคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง จะนึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รองลงมานึกถึงคำว่า “พออยู่พอกิน” ผู้ประกอบอาชีพมากกว่าครึ่งระบุว่า แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพในเมืองได้ แต่มีเพียงร้อยละ 17 เท่านั้นที่ระบุว่าเคยพบเห็นผู้มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปาณิสรา วัฒนรัตน์ (2550) ศึกษาถึง การเปิดรับชม ความรู้ และพฤติกรรม ในการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จากรายการโทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” โดยศึกษาจากกลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีลักษณะการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทั้งในกลุ่มผู้รับสารภายหลังการรับชม

รายการ“ชีวิตที่พอเพียง” กลุ่มผู้รับสารส่วนใหญ่ภายหลังที่ได้รับชมรายการโทรทัศน์”ชีวิตที่พอเพียง” โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ

ด้านการเปิดรับชมของของกลุ่มผู้รับสารที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่ามีการเปิดรับชมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านของความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการรับชมรายการ “ชีวิตที่พอเพียง” กลุ่มผู้รับสารส่วนใหญ่เข้าใจในระดับปานกลางเกี่ยวกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านแต่ในหลักวิธีการที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ภายใต้ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขนั้นกลุ่มผู้รับสารทั้งสองกลุ่มยังไม่เข้าใจลึกซึ้ง

ด้านทัศนคติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการรับชมรายการ “ชีวิตที่พอเพียง” กลุ่มผู้รับสารส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีทัศนคติที่ดีต่อการนำหลักเศรษฐกิจมาใช้ เช่น เรื่องคุณค่าของเงิน และการแก้ปัญหาความยากจน

ด้านพฤติกรรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการรับชมรายการ “ชีวิตที่พอเพียง” พบว่ากลุ่มผู้รับสารส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติมีการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมในระดับปานกลางโดยเน้นการปฏิบัติตามในเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชน และการนำหลักคำสอนทางศาสนามาประยุกต์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น แต่สำหรับกลุ่มผู้รับสารที่นับถือศาสนาพุทธไม่สามารถปฏิบัติตามได้ในการแบ่งพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจาก อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ไม่มีพื้นที่เพียงพอที่ชาวเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ร่วมกับ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ภายใต้การสนับสนุนของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จัดทำการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชน 18 จังหวัด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจครั้งนี้กระทำขึ้นระหว่างวันที่ 3 มกราคม-15 มกราคม 2550 โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,073 คน จาก 18 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง เชียงใหม่ กำแพงเพชร แพร่ นครราชสีมา ร้อยเอ็ด นครพนม นครศรีธรรมราช ตรัง กระบี่ ชลบุรี ระยอง และปราจีนบุรี สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประเมินตนเองว่ามีระดับ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมากจนถึงไม่เข้าใจเลยนั้น มีจำนวน 10.0% ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร

และปริมาณพล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ต่อเดือน และมีอายุระหว่าง 50-59 และ 60 ปีขึ้นไป ขณะที่เมื่อผู้ตอบว่าตนเองมีความเข้าใจมาก 33.5% และเข้าใจปานกลาง 57.2% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

สำหรับการทดสอบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจอย่างถูกต้องหรือไม่ในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มีการสอบถามการรับรู้ถึงประเด็นต่อไปนี้ ซึ่งได้แก่ ความพอประมาณ การไม่ก่อกวน การมีความรู้ การมีคุณธรรม การกระจายความเสี่ยง การพยายามสร้างความมั่นคงให้ตนเอง และการมีเหตุผลว่าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ผลสำรวจพบว่า

ประเด็นที่คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีคุณธรรม (91.57%) ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่า เรื่องนี้อยู่ในเศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่ (89.72%) ตอบว่ามีความรู้ ความพอประมาณ (86.52%) การมีเหตุผล (86.43%) และการไม่ก่อกวน (81.39%) สำหรับประเด็นเรื่องการพยายามสร้างความมั่นคงให้ตนเอง 57.40% มองว่า เป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง 42.60% มองว่า ไม่ใช่เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนประเด็นการกระจายความเสี่ยง 34.56% คิดว่าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง และ 65.44% คิดว่า ไม่ใช่เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากสำรวจถึงความรู้ ความเข้าใจดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้มีการสอบถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอีก 6 ประเด็น ได้แก่

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการประหยัดไม่ใช้จ่ายหรือใช้จ่ายน้อยลง ผลปรากฏว่า คนส่วนใหญ่ 77.0% เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว 16.5% ไม่เห็นด้วย และ 3.6% ไม่แน่ใจ ผลกระทบจากประเด็นข้างต้น ถ้าคนส่วนใหญ่ของประเทศปฏิบัติตามแนวความเชื่อนี้โดยการไม่ใช้จ่าย หรือใช้จ่ายน้อยลง แนวโน้มของการบริโภค และการใช้จ่ายใช้สอยของคนไทยจะลดลง ซึ่งอาจส่งผลต่อภาคธุรกิจ และเศรษฐกิจในภาพรวม

2. ระบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรกู้เงิน ผลปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ 50.87% เห็นด้วย 35.22% ไม่เห็นด้วย และ 13.91% ไม่แน่ใจ จากผลการสำรวจนี้ สามารถพิจารณาได้ว่า คนส่วนใหญ่มองว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเอง และตีความ “การพึ่งตนเอง” ว่า ตนเองมีเท่าไรก็ใช้เท่านั้น ไม่ควรใช้เงินเกินความจำเป็น หรือใช้เงินมากเกินไป จนเป็นสาเหตุของการก่อหนี้

3. เศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต พบว่า คนส่วนใหญ่ 61.7% เห็นด้วย 26.3% ไม่เห็นด้วย และ 12.0% ไม่แน่ใจ สำหรับประเด็นการใช้บัตรเครดิตนี้ บุคคลที่เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต เพราะเชื่อมโยงแนวคิดการมีบัตรเครดิตกับการสร้างหนี้สินให้กับตนเอง ความสะดวกของการมีบัตรเครดิต อาจทำให้หลายคนมีการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น ขาดความระมัดระวังในการใช้จ่ายใช้สอย แต่อีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย เพราะ

เห็นว่า บัตรเครดิตเปรียบเสมือนเงินสด ข้อดีของบัตรเครดิตมีเพียงแค่สามารถพกพาได้สะดวกและปลอดภัยกว่าเงินสดเท่านั้น ดังนั้น ถ้าหากเราซื้อสินค้าและมีความระมัดระวัง การมีบัตรเครดิตและใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตก็ถือเป็นเรื่องปกติ เปรียบได้กับการใช้จ่ายโดยใช้เงินสด

4. หลักเศรษฐกิจพอเพียงขัดต่อหลักของธุรกิจที่เน้นกำไร พบว่า 39.9% เห็นด้วย 39.6% ไม่เห็นด้วย และ 20.4% ไม่แน่ใจ จากผลการสำรวจที่มี ผู้ตอบว่า เห็นด้วย และไม่แน่ใจกว่า 60.0% แสดงถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือลังเล ไม่แน่ใจ

5. เศรษฐกิจพอเพียงสามารถจะนำเงินที่เก็บออมไปซื้อโทรศัพท์มือถือได้ เพราะเครื่องเก่าไม่ค่อยดี เราพบว่า คนส่วนใหญ่ 67.8% ไม่เห็นด้วย 22.3% เห็นด้วย และ 9.9% ไม่แน่ใจ การที่คนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ก็เป็น เพราะเชื่อว่า โทรศัพท์มือถือเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย การนำเงินที่เก็บไว้ไปซื้อเครื่องใหม่ถือว่า ไม่พอประมาณ และอีกประการหนึ่งหลายคนมองว่า โทรศัพท์มือถือไม่ใช่สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ส่วนกลุ่มที่เห็นด้วย มองว่า การเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือที่เก่า และไม่ค่อยดี โดยซื้อ เครื่องใหม่ที่ใช้เงินออมของตนเอง ไม่ขัดต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเชื่อว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน

6. การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ขัดต่อเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คนส่วนใหญ่ 88.2% เห็นว่าขัด 11.8% เห็นว่าไม่ขัด โดยกลุ่มที่มองว่า เป็นการขัดต่อเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมองว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การประหยัด ไม่ควรซื้อสินค้าเกินความจำเป็น และควรซื้อเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้น การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจึงเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนคนที่มองว่า ไม่ขัดนั้น ก็เพราะเห็นว่าการซื้อสินค้าของตนเอง ไม่ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองหรือผู้อื่น และตนเองก็มีเหตุผลในการซื้อสินค้านั้น

กรอบแนวคิดในการศึกษา

